

Eduskunnan oikeusasiamies
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
00102 Eduskunta

KANTELU EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHELLE

Kantelijan nimi ja osoite:

Ylä-Vieksin kyläyhdistys ry ("Yhdistys"), Niemenkyläntie 165, 88730 Ylä-Vieksi
(postiosoite, johon asian käsittelyä koskevat ilmoitukset hakijalle pyydetään toimittamaan)

Puhelinnumerot:

040 838 7419, Eeva Kyllönen, puheenjohtaja

0400 542 552, Timo Niskanen, varapuheenjohtaja (puhelinnumero, johon asian käsittelyä
koskevat ilmoitukset hakijalle pyydetään ensisijaisesti toimittamaan)

044 992 5410, Pekka Pääkkönen, hallituksen jäsen

SISÄLLYSLUETTELO

	1
A)KANTELUN KOHTEET.....	3
B)SOVELLETTAVIA SÄÄNNÖKSIÄ.....	4
C)LAIN TAI VELVOLLISUUKSIEN VASTAISET MENETTELYT.....	7
1.Taustaa.....	7
2.Lain tai velvollisuuksien vastaiset menettelyt.....	7
D)PERUSTELUT.....	8
1.Asiakokonaisuus.....	8
2.Julkisuuslain vastaiset menettelyt.....	8
2.1.Kantelun kohteiden 1-3 ja 5-15 menettelyt.....	9
2.2.Kantelun kohteiden 16-17 menettelyt.....	12
3.Vaikutusten arvioinnin työryhmän tasa-arvolain vastaisuus.....	12
4.Vaikutusten arvioinnin työryhmän muistioita koskevat menettelyt.....	16
4.1.Piittaamattomuus apulaisoikeuskanslerin päätöksestä.....	16
4.2.Vaihekaavan OAS:n vastainen menettely.....	16
5.Lain tai velvollisuuksien vastainen aloitteen käsittely ja ratkaiseminen.....	19
6.Muut lain tai velvollisuuksien vastaiset menettelyt.....	21
6.1.Hallintojohtajan menettelyt.....	21
6.2.Tietojen antamatta jättäminen.....	21
6.3.Selvitysten antamatta jättäminen ja suhteellisuusperiaatteen vastainen menettely...23	
6.4.Hankintalain vastaiset menettelyt.....	24
E)EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHELTÄ TOIVOTUT TOIMENPITEET.....	27
LIITTEET.....	28

A) KANTELUN KOHTEET

Kantelussa on kysymys seuraavien viranomaisten menettelystä:

- 1) Kainuun maakunta -kuntayhtymä ("Kuntayhtymä"), PL 400, 87070 Kainuu,
- 2) Heikkinen Hannu, suunnittelujohtaja ("Suunnittelujohtaja"), Kuntayhtymä, PL 400, 87070 Kainuu,
- 3) Jokelainen Alpo, maakuntajohtaja, Kuntayhtymä, PL 400, 87070 Kainuu,
- 4) Yliniemi Kalevi, hallintojohtaja, Kuntayhtymä, PL 400, 87070 Kainuu,
- 5) Kainuun maakuntahallitus ("Maakuntahallitus"), PL 400, 87070 Kainuu,

Maakuntahallituksen 9.11.2009 järjestettyyn kokoukseen osallistuneet seuraavat Maakuntahallituksen I varapuheenjohtaja, II varapuheenjohtaja, jäsenet ja varajäsen:

- 6) Piirainen Raimo, I varapuheenjohtaja, Louhikatu 14 B 13, 87100 Kajaani,
- 7) Kinnunen Anneli, II varapuheenjohtaja, Sudenpolku 29, 88900 Kuhmo,
- 8) Huttu Lauri, jäsen, Liepantie 9, 89440 Sakara,
- 9) Kemppainen Tapani, jäsen, Niska-ahontie 28, 89540 Moisiovaara,
- 10) Krogerus Timo, jäsen, Unimiehentie 3 B 20, 88200 Otanmäki,
- 11) Lukkari Anne, jäsen, Vesalantie 7, 88600 Sotkamo,
- 12) Okkonen Arto, jäsen, Matikanjärventie 20 B, 8860, Sotkamo,
- 13) Sarparanta Tiina, jäsen, Kumparetie 14, 88610 Vuokatti,
- 14) Seppänen Juhani, jäsen, Kauppakatu 10, 89600 Suomussalmi,
- 15) Mikkonen Veijo, varajäsen, Honkakaarto 3, 88300 Paltamo,

- 16) Pohjois-Suomen Sotilasläänin Esikunta ("PSSLE"), Hiukkavaara, PL 119, 90101 Oulu, ja
- 17) Pohjois-Suomen Huoltorykmentti ("PSHR"), Hiukkavaara, PL 7, 90101 Oulu

B) SOVELLETTAVIA SÄÄNNÖKSIÄ

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki, 621/1999) 5.2 §:n mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa.

Julkisuuslain 6.1,9 §:n mukaan viranomaisen laatima asiakirja tulee julkiseksi, jollei asiakirjan julkisuudesta taikka salassapidosta tai muusta tietojen saantia koskevasta rajoituksesta tässä tai muussa laissa säädetä, seuraavasti: muu kuin 1–3 sekä 5–8 kohdassa tarkoitettu asiakirja, kun asia, jota se koskee, on siinä viranomaisessa käsitelty loppuun.

Julkisuuslain 9.1 § :n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.

Julkisuuslain 10 §:n mukaan, kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä, tieto on annettava asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista niin, ettei salassa pidettävä osa tule tietoon.

Julkisuuslain 14.4 §:n mukaan tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Perustuslain (PL, 731/1999) 12.2 §:n mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

PL 21.1 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (tasa-arvolaki, 609/1986) 4a.1 §:n (232/2005) mukaan kunnallisissa toimielimissä lukuun ottamatta kunnanvaltuustoja tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakkin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Tasa-arvolain 4a.3 §:n mukaan viranomaisten ja kaikkien niiden tahojen, joita pyydetään nimeämään ehdokkaita samassa pykälässä tarkoitettuihin toimielimiin, tulee mahdollisuuksien mukaan ehdottaa sekä naista että miestä jokaista jäsenpaikkaa kohden.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) 6.2 §:n mukaan kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

MRL 9 §:n (8.4.2005/202) mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset.

MRL 26.1 §:n mukaan maakuntakaavan laatimisesta huolehtii kuntayhtymä (maakunnan liitto), jossa alueen kuntien on oltava jäseninä.

MRL 197.1 §:n mukaan kaavaa vahvistettaessa tulee noudattaa, mitä luonnonsuojelulain (LSL, 1096/1996) 10 luvussa ja sen nojalla säädetään.

Maakuntahallituksen johtosäännön¹ 5 §:n mukaan (maakuntavaltuusto 15.11.2004 § 10 5.5.2008 § 40) Maakuntahallitus päättää toimikuntien asettamisesta, niiden määräajasta, tavoitteista ja tehtävistä.

Saman johtosäännön 2 §:n mukaan suunnittelu- ja kehittäminen tulosalue vastaa maakuntakaavan laatimisesta. Kuntayhtymän internetsivujen² mukaan Alueidenkäytön vastuualueen keskeisenä tehtävänä on maakuntakaavan laatiminen, eli toimivalta on siltä osin delegoitu vastuualueelle.

Saman johtosäännön 7 §:n mukaan maakuntajohtajan tehtävänä on päättää asioista, joita ei ole määrätty valtuustolle, Maakuntahallitukselle tai lautakunnalle eikä delegoitu muille viranhaltijoille.

Saman johtosäännön 8 § mukaan suunnittelu- ja kehittämistulosalueen johtajana toimii maakuntajohtaja, jonka tehtävänä on [...] valmistella tulosalueensa osalta maakuntahallituksen käsittelyyn tulevat asiat.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 41 §:n (764/2006) mukaan Maakuntahallitukseen sovelletaan kuntalain säännöksiä kunnanhallituksesta.

Kuntalain (365/1995) 17.5 §:n mukaan [valtuuston lisäksi] kunnanhallitus ja valtuuston päätöksen nojalla muukin toimielin voi asettaa toimikuntia määrätyn tehtävän hoitamista varten.

Kuntalain 61.1 §:n mukaan päätöksentekoon osallistuneella, jos hän on tehnyt vastaehdotuksen tai äänestänyt päätöstä vastaan, sekä asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta, on oikeus ilmoittaa päätöksestä eriävä mielipide. Ilmoitus on tehtävä heti, kun päätös on tehty. Ennen pöytäkirjan tarkastamista esitetyt kirjalliset perustelut liitetään pöytäkirjaan.

Kuntalain 61.2 §:n mukaan päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut ei ole vastuussa päätöksestä. Esittelijä on vastuussa hänen esittelystään tehdystä päätöksestä, jollei hän ole ilmoittanut eriävää mielipidettä.

Hallintolain (HL, 434/2003) 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

HL 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita.

HL 8.1 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

1 http://maakunta.kainuu.fi/tietolaarin_saannot_ja_ohjeet (6.5.2011).

2 http://maakunta.kainuu.fi/alueidenkaytto_ja_maakuntakaavoitus (10.4.2011).

HL 9.1 §:n mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista kieltä.

HL 21.1 §:n mukaan viranomaisen, jolle on erehdyksestä toimitettu asiakirja sen toimivaltaan kuulumattoman asian käsittelemiseksi, on viipymättä siirrettävä asiakirja toimivaltaiseksi katsomalleen viranomaiselle. Siirrosta on ilmoitettava asiakirjan lähettäjälle.

HL 31.1 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

HL 34.1 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

HL 45.1 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

HL 45.2 §:n mukaan päätöksen perustelut voidaan jättää esittämättä, jos:

- 1) tärkeä yleinen tai yksityinen etu edellyttää päätöksen välitöntä antamista;
- 2) päätös koskee kunnallisen monijäsenen toimielimen toimittamaa vaalia;
- 3) päätös koskee vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista tai sellaisen edun myöntämistä, joka perustuu hakijan ominaisuuksien arviointiin;
- 4) päätöksellä hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista eikä muilla ole oikeutta hakea päätökseen muutosta; taikka
- 5) perustelemisen on muusta erityisestä syystä ilmeisen tarpeetonta.

HL 45.3 §:n mukaan perustelut on kuitenkin saman pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa esitettävä, jos päätös merkitsee olennaista muutosta vakiintuneeseen käytäntöön.

Julkisista hankinnoista annetun lain (hankintalaki, 348/2007) 2.1 §:n mukaan hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti.

Hankintalain 52 §:n mukaan tarjoaja on suljettava tarjouskilpailusta, tarjoajien soveltuvuus muuten arvioitava sekä tarjoajat valittava ennen tarjousten vertailua. Tarjoaja voidaan kuitenkin 53 tai 54 §:n mukaisesti sulkea tarjouskilpailusta myöhemminkin tarjouskilpailun aikana hankintayksikön saatua tiedon poissulkemisen perusteesta.

LSL 10 luvun 65 §:n 1 momentin (1587/2009) mukaan, jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

LSL 10 luvun 65 §:n 2 momentin (1587/2009) mukaan luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on katsottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi on tehty.

Århusin yleissopimuksessa (SopS 122/2004) on sovittu tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa ja

on asetettu kansalaisosallistumisen arviointikriteerit.

Edellä mainitun, tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (767/2004) on Århusin yleissopimus toimeenpantu kansallisesti.

C) LAIN TAI VELVOLLISUUKSIEN VASTAISET MENETTELYT

1. Taustaa

Kuntayhtymä valmisteleo Kainuun 1. vaihemaakuntakaavaa ("Vaihekaava"), jossa on tarkoitus ratkaista alueidenkäyttö Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueita varten Kainuussa. Luoteis-Kuhmossa sijaitsee Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue ("Vuosanka"), jonka laajentamisen on Maakuntahallitus valinnut 9.11.2009 tekemällään päätöksellä³ ("MH1-päätös", Liite 1) edellä mainitun alueidenkäyttökysymyksen ratkaisuksi. MH1-päätöksen sisältävään pöytäkirjan pykälään on liitetty kaksi erillisliitettä: Sito Oy:n, Espoo, 15.10.2009 Kuntayhtymälle toimittama Vaihekaavan vaikutusten arviointiraportti⁴ ("Siton raportti") ja PSSLE:n 3.11.2009 antama lausunto MF36863⁵ ("PSSLE:n lausunto").

Yhdistys ja sen edustamat Ylä-Vieksin asukkaat ovat Vaihekaavan osallisia. Mikäli Vaihekaava toteutuisi MH1-päätöksen mukaisesti, kohdistuisivat Vaihekaavan merkittävimmät ympäristövaikutukset huomattavalta osaltaan Yhdistyksen toiminta-alueelle.

2. Lain tai velvollisuuksien vastaiset menettelyt

Yleisesti pitää Yhdistys lain tai velvollisuuksien vastaisena kantelun kohteiden menettelyä tosiasiallisesti estää ja vaikeuttaa jäljempää ilmenevillä tavoilla Vaihekaavan valmistelussa Yhdistykselle kuuluvaa PL 2.2 §:ssä ja 20 §:ssä tarkoitettua ympäristöperusoikeutta sekä MRL 1 ja 62 §:ssä tarkoitettua osallistumisoikeutta toteutumasta.

Vaihekaavan valmistelussa ovat Århusin yleissopimuksessa asetetut tiedon saantia ja osallistumisoikeutta koskevat kansalaisosallistumisen arviointikriteerit⁶ toteutuneet parhaimmillaankin hyvin huonosti ja useimmat niistä eivät ollenkaan.

Menettelyt ovat hyvän hallintotavan ja valtaosa niistä myös julkisuusperiaatteen vastaisia.

Asiakohtaiset menettelyiden lain tai velvollisuuksien vastaisuudet esitetään jäljempänä perusteluiden yhteydessä.

3 *Maakuntahallitus I*: Pöytäkirja 09.11.2009, Pykälä 264, Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan valmistelu, http://kafi.tutka.net/mk_paatokset/kokous/2009642-4.HTM (3.4.2010).

4 *Maakuntahallitus I*: Pöytäkirja 09.11.2009, Pykälä 264, Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan valmistelu, erillisliite 3, *Sito Oy*, "Kainuun 1. vaihemaakuntakaava, Valmisteluvaiheen eri vaihtoehtojen vaikutusten arviointi", 2009, http://kafi.tutka.net/mk_paatokset/kokous/2009642-4-3279.PDF (4.4.2011).

5 http://kafi.tutka.net/mk_paatokset/kokous/2009642-4-3280.PDF (20.4.2011).

6 http://www.vieksi.fi/documents/Kainuu_Vireillepano_090310.html , kohta 7.1 (3.4.2010).

D) PERUSTELUT

1. Asiakokonaisuus

Yhdistys pitää tarpeellisena tuoda esille kantelun kohteiden menettelyn liittymisen laajempaan asiakokonaisuuteen. Siihen sisältyy eduskunnan oikeusasiamiehen virastossa vireillä oleva Yhdistyksen 5.2.2010 tekemä kantelu Maavoimien Esikunnan menettelyistä (Dnro 468/10), ja oikeuskanslerin virastossa vireillä oleva Yhdistyksen 3.1.2011 tekemä kantelu Metsähallituksen ym. menettelyistä. Apulaisoikeuskanslerin 29.9.2010 antama päätös asiassa Dnro OKV/257/1/2009 koskee eräiden tämän kantelun kohteiden menettelyitä, joiden myöhempi toistuminen tuodaan esille jäljempänä kohdassa D.4.1.

Yhdistys on 16.4.2010 osittain peruuttanut kantelun OKV/257/1/2009 ja tuo ajantasaisesti erityisen merkityksellisenä pitämänsä osan peruutetuista seikoista esille tässä kantelussa.

Asiakokonaisuuden laajuutta ja sen osien yhteenkuuluvuutta ilmentää, että edellä mainitussa kantelussa (Dnro 468/10) viitatussa Vaasan hallinto-oikeuden asiassa 00891/08/5132 on valittajien vaatimukset hylätty 29.3.2010 annetulla päätöksellä ilman, että myötävalittajana toimineella Yhdistyksellä oli mahdollisuutta käyttää selvitysten ja loppulausunnon antamisessa tietoja, joita Yhdistys oli pyytänyt Maavoimien Esikunnalta turhaan noin vuoden ajan. Sama tietopuute vallitsi vielä 24.3.2011 valittajien antaessa vastaselityksen korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olevassa asiassa Dnro 1679/1/10, joka koskee edellä mainitusta Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä tehtyä valitusta.

Tilanne on Ylä-Vieksin asukkaiden kannalta kohtuuton. Vaihekaavan valmistelu etenee Yhdistyksen voimatta esittää siihen liittyvistä merkityksellisistä pitämistään seikoista mahdollisimman hyvin perusteltua mielipidettään hankkeen suunnittelun ja toteuttamisen sekä tosiasiallisten vaikutusmahdollisuuksien kannalta riittävän tiedon valossa ja riittävän ajoissa.

2. Julkisuuslain vastaiset menettelyt

Yhdistys on pyytänyt tämän kantelun kohteina olevilta viranomaisilta ja toimielimiltä julkisia viranomaisen asiakirjojen sisältötietoja voidakseen osallistua Vaihekaavan valmisteluun. Yhdistyksen on ollut oikeutettua odottaa, että se olisi saanut kaikki pyytämänsä ja riittävästi yksilöimänsä tiedot julkisuuslain mukaisesti.

Osaan pyynnöistään on Yhdistys saanut asianmukaisen vastauksen, mutta useissa tapauksissa ja usein myös toistuneesti on se jäänyt tietoa vaille. Yhdistyksen näkemys on, että Kuntayhtymän ja Puolustusvoimien pidättäytymisessä Vaihekaavan valmistelua koskevien tietojen antamisesta on ollut viimeistään kesästä 2009 lähtien selviä ja vahvistuneita järjestelmällisyyden piirteitä.

Kantelun kohteiden menettely on ollut antamatta jätettyjen pyydettyjen asiakirjatietojen osalta muun muassa Julkisuuslain 6, 9.1 ja 14.4 §:n vastaista.

Yhdistys viittaa tämän kantelun perusteluissa osaltaan edellä kohdassa 1 mainitussa apulaisoikeuskanslerin päätöksessä Dnro OKV/257/1/2009 esitettyihin perusteluihin, erityisesti niissä esille tuotuihin julkisuuslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 30/1998 vp) yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Viranomaisen julkisen asiakirjan sisältötiedot tulee pyytäjälle antaa, vaikka pyyntöä ei perusteltaisi. Silti Yhdistys esittää jäljempänä selvyiden vuoksi perusteluita pyynnöilleen.

2.1. Kantelun kohteiden 1-3 ja 5-15 menettelyt

Kuntayhtymältä on Yhdistys pyytänyt asiakirjojen sisältötietoja ja muita tietoja sähköpostitse muun muassa 22.12.2009⁷, 20.1.2010⁸, 9.3.2010⁹, 3.5.2011¹⁰ (Liite 2) ja 14.5.2011¹¹. Pyyntö on samalla lähetetty kopiona tiedoksi muun muassa kantelun kohteille 6-15 toisena mainittua pyyntöä lukuunottamatta.

Kun Yhdistys ei ollut saanut useisiin 9.3.2010 ja jo sitä aikaisemmin Kuntayhtymälle lähettämässään sähköposteissa esitettyihin pyyntöihin julkisuuslain mukaista vastausta, pyysi se 3.5.2010 uudelleen Kuntayhtymältä asiakirja- ja tietopyynnöllä asiakirjojen sisältötietoja ja muita tietoja. Kuntayhtymä on antanut 25.5.2010 kirjeellä Dnro 402/10, Dnro 439/10 (Liite 3) osan pyydetyistä tiedoista.

Yhdistys pitää edelleen tarpeellisenä saada muun muassa seuraavien edellä mainittuun asiakirja- ja tietopyyntöön (Liite 2) sisältyneiden asiakirjojen sisältötiedot (numerointi Liitteen 2 sivuilla 3-4 esitettyjen kohtien mukainen) muun muassa ja erityisesti MH1-päätöksen tosiasiallisten perusteiden ja perusteluiden selvittämistä varten:

4) Asiakirja (saate), jolla Sito Oy:n vaikutusten arviointityön DVD tai CD -aineisto on saapunut Siton raportin valmistuttua Kuntayhtymään.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, toiseksi viimeinen kappale) on esitetty, että asiakirjaa ei olisi laadittu. Yhdistyksen mielestä ei voida pitää uskottavana, että kyseinen Siton raporttiin liittyvä aineisto olisi saapunut sopimuksessa nimenomaan velvoitetusti Kuntayhtymään ilman, että saapumisesta olisi syntynyt Kuntayhtymän julkista asiakirjaa.

Yhdistys on esittänyt Kuntayhtymälle kyseisen pyynnön uudelleen ja täsmennettynä sähköpostitse 24.5.2010 (Liite 4, kohta 1). Pyyntö koski nyt mainitun saateen sijasta Sito Oy:n suunnittelutyön aikana syntyneitä "muuta" aineistoa (kokousmuistioita ym.), joka on Siton tullut tarjouspyynnön 91/2008¹² kohdan "Raportointi" mukaan koota sähköiseen muotoon DVD tai CD -levykkeelle ja luovuttaa loppuraportin kanssa Kuntayhtymälle. Tiedot on Yhdistys pyytänyt antamaan vastaavasti DVD tai CD -levykkeellä.

6) Seuraavat asiakirjat, jotka liittyvät MH1-päätökseen:

- Esittelyaineisto, jolla Siton raporttia, PSSLE:n lausuntoa ja mahdollisia muita Vaihekaavan valmisteluasiakirjoja on esitelty Maakuntahallitukselle.
- Muistiinpanot ja luonnokset, jotka on laadittu edellisessä kohdassa tarkoitettua esittelyä varten.
- Kokouksen sihteerin kokousmuistiinpanot (MH1-päätöksen osalta).

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, toiseksi viimeinen kappale) on esitetty, että erillistä esittelyaineistoa ei olisi käytetty, vaan esittelyssä käytetyt aineistot olisi julkaistu Kuntayhtymän internet-sivuilla MH1-päätöksen liitteenä (Erillisliite nro 3, Siton raportti, ja

7 http://www.vieksi.fi/documents/Liite2_Tietopyynto_221209.pdf , kohta 2, sivun 1 viimeinen kappale (3.4.2010). (www.vieksi.fi -sivuston sisällöntuottaja on Yhdistys).

8 http://www.vieksi.fi/documents/Liite3_Pyyntoja_SitonRaportti_200110.pdf , kohta 5 (3.4.2010).

9 http://www.vieksi.fi/documents/Kainuu_Vireillepano_090310.html , kohta 3.1 (3.4.2010).

10 <http://www.vieksi.fi/documents/Kainuu-Pyyntot030510.pdf> (6.5.2011).

11 http://www.vieksi.fi/documents/KainuuVireillepanoNatura140510_Linkkimuokkaus030710.pdf (6.5.2011).

12 *Kuntayhtymä*, tarjouspyyntö 91/2008, Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheen vaikutusten arviointi, 11.11.2008.

http://www.vieksi.fi/documents/KuntayhtymaTarjouspyynto_91-2008_Sito_111108_144dpi.pdf (10.5.2011).

Erillisliite nro 4, PSSLE:n lausunto; ks. alaviitteet 4 ja 5 edempänä). Vastauksessa ei ole viitattu Yhdistyksen pyytämiin sisältötietoihin muistiinpanoista tai luonnoksista.

Kun otetaan huomioon esitellyn asian huomattava taloudellinen, oikeudellinen, terveydellinen, luonnonsuojelullinen ja maanpuolustuksellinen merkitys, muun muassa, on väitetä erillisen esittelyaineiston käyttämättä jättämisestä pidettävä epäuskottavana. Hankkeen yhden toteutusvaihtoehdon (VE2) kustannuksiksi on Siton raportissa esitetty noin 84 miljoonaa euroa ja PSSLE:n lausunnossa on suoritettu ylimaakunnallista tarkastelua. Kokemusperäisesti on pidettävä ilmeisenä, että niin merkittävää ja laajaa hanketta on esittelyssä monipuolisesti ja perusteellisesti esitelty, mihin on käytetty esimerkiksi Power Point -esitystä, tiivistelmää tai muuta havainnollistavaa esitystapaa. Ellei olisi käytetty, olisi katsottava, että MH1-päätös on perustettu suupuheisiin, olkoonkin että mainitut erillisliitteet oli nähtävästi jaettu etukäteen Maakuntahallituksen jäsenille perehtymistä varten.

Samassa Kuntayhtymän vastauksessa on julkisuuslain 5 §:ään viitaten esitetty, että pöytäkirjan pitäjän¹³ mahdolliset muistiinpanot (MH1-päätöksen osalta) eivät olisi 'julkisuuslain tarkoittamia asiakirjoja'. Vaikka väite jää Yhdistykselle osin epäselväksi, on se oikopäätä todettavissa virheelliseksi. Kyseiset muistiinpanot ovat julkisuuslain 5.2 §:n mukaisia viranomaisen asiakirjoja ja ne ovat julkisia saman lain 6.1,9 §:ssä säädetysti.

7) Asiakirjat, joissa on esitetty perusteet ja perustelut sille Siton raportista ilmenevälle näkemykselle, että noin 100 kilometrin päässä Kainuun Prikaatin varuskunnasta sijaitseva vaihtoehto VE1, eli Vuosangan laajentaminen noin 17650 hehtaarin laajuiseksi riittäisi yksin täyttämään Puolustusvoimien ampuma-aluetarpeet Kainuussa, kun noin 18300 hehtaarin laajuinen ja varuskunnan vieressä sijaitsevana Yhdistyksen käsityksen mukaan koulutustehokkaampi vaihtoehto VE2 ei tarkoitukseen riittäisi, vaan sen lisäksi tarvittaisiin edelleenkin nykyinen noin 13850 hehtaarin laajuinen Vuosanka. Vaihtoehto VE2 on asetettu ilmiselvän ristiriitaisesti epäedulliseen vertailuasemaan tullakseen valituksi. Tämä mitä merkityksellisin asia vaatii perustellun selvityksen.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite3) on esitetty, että asiakirjojen 7), 9), 10) ja 11) osalta asiakirjapyyntö tulitisiin siirtämään Sito Oy:lle. Yhdistys toteaa käsityksensä, että julkisuuslaki ei sovellu yksityisen yrityksen asiakirjoihin. Sito Oy:llä ei Yhdistyksen käsityksen ja sen tiedossa olevien asianmukaisten sopimustietojen perusteella ole ollut velvollisuutta asiakirjojen antamiseen ainakaan enää sen jälkeen, kun Kuntayhtymä on Siton raportin hyväksynyt. Yhdistys vaatii saada asiakirjojen sisältötiedot myös edellä mainittujen asiakirjapyynnön kohtien osalta Kuntayhtymältä.

9) Asiakirjat, joissa on käsitelty ja perusteltu vaihtoehdon VE2 perustamiskustannuksia ja sellaisiksi saatu Siton raportissa esitetty noin 84 miljoonaa euroa (Siton raportti, s. 2, 82 ja 94).

10) Asiakirjat, joissa on käsitelty ja perusteltu vaihtoehdon VE1 perustamiskustannuksia ja sellaisiksi saatu Siton raportissa esitetty noin 3 miljoonaa euroa (Siton raportti, s. 2, 55 ja 94).

11) Asiakirjat, joissa on käsitelty ja perusteltu vaihtoehdon VE0 vuotuisia kuljetuskustannuksia ja sellaisiksi saatu Siton raportissa esitetty noin 190000 euroa (Siton raportti, s. 9, 55 ja 82).

13 Pöytäkirjan pitäjänä on toiminut Maakuntahallituksen sihteeri, hallintojohtaja Kalevi Yliniemi.

Siton raportissa ei ole esitetty edellä mainituissa kohdissa 7), 9), 10) ja 11) mainittujen tietojen perusteita, perusteluita eikä luotettavuutta.

Yhdistys pitää tarpeellisena saada sisältötiedon 21.1.2010 PSSLE:lle esittämänsä asiakirjapyynnön (Liite 5) kohdassa 4 mainituista sähköposteista. Niistä ilmenevät, tai ainakin niistä tulisi ilmetä edellä kohdissa 9-11 mainittuja rahasummia koskevat Puolustusvoimien esittämät perusteet, perustelut ja laskelmat (mikäli sellaisia ylipäänsä on ollut olemassa). Tiedot olisi tullut saattaa viran puolesta Vaihekaavan osallisten tietoon hyvissä ajoin ennen MH1-päätöksen tekemistä.

Yhdistys pitää todennäköisenä, että Suunnittelujohtajalla ja maakuntajohtaja Jokelaisella ei ole ollut käytössään Siton raportissa vertailtujen kolmen aluevaihtoehdon toteuttamisen kustannuslaskelmia heidän esitellessään ehdotusta MH1-päätökseksi. On johdonmukaista päätellä, että asianmukaista ja asiallista kustannus-hyöty -vertailua ja eri vaihtoehtojen taloudellisten vaikutusten arviointia ei ollut riittäviin selvityksiin ja tutkimuksiin perustuen muullakaan taholla tehty.

13) Kajaanissa 28.5.2009 iltapäivällä pidetystä kokouksesta laadittu muistio ja muistiinpanot. Ellei sellaisia olisi olemassa, on niiden sijaan pyydetty kokousta koskevat kuntayhtymän lähettämät ja vastaanottamat sähköpostisanomat ja muut mahdolliset asianmukaiset asiakirjat. Kokoukseen ovat osallistuneet PSSLE:n majuri Arto Heikkinen, Sito Oy:n Bianca Byring ja Kuntayhtymästä Suunnittelujohtaja, Martti Juntunen sekä Ville Koskimäki. PSHR:n ympäristöinsinööri Sami Sääksjärvi on osallistunut kokoukseen osan aikaa.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, toiseksi viimeinen kappale) on esitetty, että pyydettyä asiakirjaa ei olisi laadittu. Ei ole pidettävä uskottavana, että kyseisestä Vaihekaavan valmisteluun liittyvästä monenkeskisestä kokouksesta ei olisi tehty edes säilytettäviä muistiinpanoja.

16) PSHR:n ympäristöinsinööri Sami Sääksjärven sähköpostin välityksellä 16.6.2009 suunnittelija Martti Juntuselle toimittama paikkatietoaineisto.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, toiseksi viimeinen kappale) on esitetty, että sen liitteenä olisi Yhdistykselle toimitettu kyseinen asiakirja 16). Yhdistyksen käsityksen mukaan sitä ei ole sisällytynyt vastauksen liiteaineistoon, tai asiakirjan luonnehdinta ei vastaa sen sisältöä.

19) Tilannekatsaus, joka on Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän 4.3.2010 pitämästä kokouksesta laaditun muistion kohdan 5 mukaan merkitty kokouksessa tiedoksi.

Yhdistys on esittänyt Kuntayhtymälle pyynnön 19) uudelleen täsmennettynä sähköpostitse 24.5.2010 (Liite 4, kohta 3)). Kuntayhtymän vastaukseen (Liite 3) on liitetty kyseinen kokousmuistio, mutta ei pyydettyä tilannekatsaus -asiakirjaa.

Yhdistys on esittänyt 21.9.2010 Maakuntahallitukselle aloitteen MH1-päätöksen purkamiseksi ja toimenpiteisiin ryhtymiseksi (Liite 6). Maakuntahallitus on antanut 1.11.2010 aloitteen johdosta Yhdistykselle lausunnon päätöksellä MH 217 §¹⁴, ("MH2-päätös", Liite 7). Aloitteen sivulle 5 sisältyy pyyntö antaa tietyn asiakirjan sisältö- tai yksilöintitieto tai, mikäli kyseistä asiakirjaa ei olisi, tieto siitä. Pyydetty tieto on jätetty antamatta.

14 *Maakuntahallitus I*: Pöytäkirja 1.11.2010, Pykälä 217, Aloite päätöksen purkamiseksi ja toimenpiteisiin ryhtymiseksi / Ylä-Vieksin kyläyhdistys ry, http://kafi.tutka.net/mk_paatokset/kokous/2010772-4.HTM (6.4.2011).

2.2. Kantelun kohteiden 16-17 menettelyt

Yhdistys on pyytänyt 21.1.2010 sähköpostitse (Liite 5) asiakirjatietoja PSSLE:lta. Tämä on vastannut pyyntöön 9.2.2010 kirjeellä MG4268 (Liite 8), antanut samalla eräitä pyydyistä tiedoista, siirtänyt osan pyynnöstä muille viranomaisille ratkaistavaksi ja esittänyt perustelunsa sille, miksi se ei ollut antanut kyseisiä sähköpostiviestejä koskevia Yhdistyksen pyytämiä tietoja. Yhdistys on vastannut kirjeeseen 12.2.2010 (Liite 9), katsonut PSSLE:n perustelun olevan virheellinen, toistanut pyyntönsä puuttumaan jääneiden tietojen osalta ja muistuttanut käsityksensä, että tiedot tuli antaa julkisuuslain mukaan jo viipymättä. Lisäksi Yhdistyksen vastaus on sisältänyt sen tiedoksi saaneille PSHR:lle ja Kuntayhtymälle esitetyn pyynnön asiakirjojen sisältötietojen antamiseksi. Yhdistys ei ole havainnut saaneensa pyyntöön asianmukaista vastausta yhdeltäkään mainituista kolmesta tahosta.

Edempänä kohdassa D.2.1. viitatussa Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, toiseksi viimeinen kappale) on esitetty, että Yhdistyksen pyynnöt 12) ja 14) olisi siirretty puolustushallinnolle. Niihin ja muihin seuraavassa lueteltuihin 3.5.2010 tehtyyn asiakirja- ja tietopyyntöön (Liite 2) sisältyneiden asiakirjojen sisältötiedot (numerointi Liitteen 2 sivuilla 3-4 esitettyjen kohtien mukainen) on jätetty antamatta:

12) Sähköpostit 7.9.2009 ja 8.9.2009, lähettäjänä PSSLE, kapteeni Tarmo Kyllönen, vastaanottajana Sito Oy, mahdollisesti myös Kuntayhtymä. Asiakirjojen voidaan odottaa saapuneen Kuntayhtymään viimeistään samalla, kun sinne on saapunut Sito Oy:n lähettämä vaikutusten arviointityön aineisto Siton raportin valmistuttua, miltä osin viitataan kohtaan D.2.1.4) edempänä.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, toiseksi viimeinen kappale) on todettu, että pyynnön 12) osalta olisi siirto tehty jo 30.3.2010 päivätyllä kirjeellä. Siinä puolestaan on vain esitetty, että Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän jäsenten tai heidän edustamiensa viranomaistahojen mahdollisesti Sito Oy:lle lähettämien kommenttien luovuttamisesta päättäisivät maakuntakaavaprosessin ollessa kesken kommenttien laatijat. Maininta voidaan ehkä tulkita HL 21.1 §:n mukaiseksi asiakirjan siirroksi. Kirjeen ovat saaneet tiedoksi muun muassa PSSLE:n henkilöstöosasto ja kapteeni Kyllönen.

14) PSSLE:n henkilöstöosaston lausunto MF 29254/3.9.2009, joka on diarioitu Kuntayhtymässä 4.9.2009. Kyseessä on Siton raportin luonnoksesta "viranomaiskäyttöön" annettu lausunto.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, toiseksi viimeinen kappale) on esitetty, että asiakirjan 14 osalta asiakirjapyyntö siirrettäisiin PSSLE:n henkilöstöosastolle. Yhdistys ei ole kuullut asiasta sen koommin.

3. Vaikutusten arvioinnin työryhmän tasa-arvolain vastaisuus

Tämä kohta koskee kantelun kohteita 1-3 ja 5-15.

Sekä MH1-päätöksen että MH2-päätöksen tulisi tavalla tai toisella perustua erityisesti selvityksiin, joiden tekoa Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmä on ohjannut.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, 3. kappale), on esitetty, että [Vaihekaavan luonnosvaiheen] vaikutusten arvioinnin työryhmä olisi Kuntayhtymän ja sidosryhmien välinen toimielin, johon yhteistyötahot olisivat nimenneet asiantuntijaedustajansa, ja että työryhmä ei olisi Kuntayhtymän nimeämä julkista valtaa käyttävä työryhmä, eikä sille olisi

delegoitu maakuntakaavan laatimiseen liittyvää päätösvaltaa, joten tasa-arvolain säädökset eivät pätsi sen kokoonpanoon. Lisäksi samassa vastauksessa on esitetty, että lausuntomenettelyllä turvattaisiin muun muassa eri sukupuolten tasa-arvoiset mahdollisuudet lausua mielipiteensä Vaihekaavan valmisteluun liittyvistä asioista. Kuntayhtymän vastauksessa tältä osin esitetyt väitteet ovat perusteettomia, kuten jäljempää ilmenee.

On tärkeää, että molemmat sukupuolet ovat tasa-arvoisesti edustettuina Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin ohjauksessa, ulkopuolisen konsulttityön tarpeen selvittämisessä ja konsulttitarjouspyyntöjen sisällön määrittelemisessä. Erityisen tärkeää se olisi, kun päätetään minkä ja minkälaisen Vaihekaavan vaikutusten selvittäminen ylipäänsä on merkityksellistä Kainuun naisille. Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän¹⁵ yhteensä 19 jäsenestä ja varajäsenestä vain kolme on naisia. Kaikki työryhmän varajäsenet ovat miehiä. Työryhmä on selvästi tasa-arvolain piirissä ja sen vastainen.

Korkeimman hallinto-oikeuden 15.5.2001 tekemässä päätöksessä, taltionumero 1090¹⁶, on todettu, että tasa-arvolain 4.2 §:ssä tarkoitettuja kunnallisia toimielimiä ovat muutkin kuin kuntalain 17 §:ssä luetellut niin sanotut viralliset toimielimet.

Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksen KHO:2002:38 mukaan hallituksen esityksen (HE 90/1994 vp) puheena olevan pykälän perustelujen mukaan tasa-arvolainsäädännön yhtenä perustavoitteena on, että naisten ja miesten on tasaveroisesti voitava osallistua yhteiskunnalliseen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tavoitteena on tasainen sukupuolijakauma kaikissa valtion- ja kunnallishallinnon johtoelimissä ja komiteoissa. Tasapuolisuusvaatimuksesta voidaan poiketa erityisestä syystä. Erityinen syy on esimerkiksi, ettei jollakin erityisalalla ole asiantuntijoita kuin toisen sukupuolen edustajissa.

Tasa-arvovaltuutetun tiedotteessa¹⁷ "Kiintiöiden soveltaminen kunnallisissa toimielimissä", 07.11.2008, on muistutettu kuntia kiintiösäännöksen ja tasapuolisuussäännöksen (laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, 609/1986 4 a §) soveltamisesta muun muassa kunnallisissa toimielimissä ja kunnallisen yhteistoiminnan toimielimissä: *"Kiintiösäännös koskee kaikkia kunnallisia toimielimiä lukuun ottamatta kunnanvaltuustoja. KHO on todennut, että kiintiösäännöksen tarkoittamia toimielimiä voivat joissakin tapauksissa olla muutkin kuin kuntalain 17 §:ssä mainitut elimet, esim. työryhmät. Toimielimen asettamista valmisteleavan viranomaisen tulee huolehtia siitä, että kiintiösäännöstä noudatetaan. Pyytäessään ulkopuolisia tahoja nimeämään edustajansa toimielimeen, viranomaisen on pyydettävä sekä nais- että miesehdokas kutakin paikkaa kohti. Kiintiösäännöstä voidaan poiketa vain erityisestä syystä. Erityisen syyn käsitettä on tulkittava suppeasti ja perusteet sille tulee pohtia jo silloin, kun päätös toimielimen perustamisesta tehdään. Jo toimielimen perustamisesta päätettäessä tulee pohtia millaista asiantuntemusta siihen tarvitaan."*

Kuntayhtymä ja Suunnittelujohtaja ovat jättäneet asiassa täydellisesti huomioon ottamatta jokaisen edellä esitetyssä tasa-arvovaltuutetun tiedotteen otteessa esitetyn ehdon. Yhdenkään kyseisen työryhmän jäsenen tai varajäsenen mahdollinen asianmukainen asiantuntemus ei ole sukupuolisidonnaista, Vaihekaavan vaikutusten arvioinnissa ei ole miltään osin kyse kummankaan sukupuolen erityisaloista eikä kukaan jäsenistä tai varajäsenistä Yhdistyksen käsityksen mukaan edes edusta erityistä asianmukaista asiantuntemusta.

15 http://maakunta.kainuu.fi/1_vaihekaava_ptk (26.4.2011).

16 <http://www.kho.fi/paatokset/17617.htm> (26.4.2011).

17 <http://www.tasa-arvo.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/view/1485458> (9.5.2011).

Kuntayhtymän kirjeessä Yhdistykselle (Dnro 583/09 2009-06-18, Liite 10) on esitetty: *"Vaikutusten arviointityön käynnistämiseksi ja ohjaamiseksi on perustettu kirjeessänne mainittu viranomaisista muodostettu asiantuntijatyöryhmä. Työryhmän keskeisinä tehtävinä ovat vaikutusten arviointityön käynnistäminen, lähtötietojen ja olemassa olevien selvitysten kartoittaminen sekä konsulttityön ohjaus."*

Kuntayhtymä on antanut 24.2.2010 OKV:lle edempänä kohdassa D.1 viitatussa kanteluasiassa Dnro OKV/257/1/2009 selvityksen Dnro 48/10 (sisältyy Liitteeseen 11, kohta 2)), jossa on esitetty, että viranomaisista koostuvan työryhmän perustamisesta olisi sovittu Vaihekaavaa koskevassa viranomaisneuvottelussa 30.5.2008. Kuntayhtymän internet-sivustolle¹⁸ kootaan saman sivuston mukaan Vaihekaavan laatimiseen liittyvät muistiot ja pöytäkirjat. Sivut on päivitetty niillä annetun tiedon mukaan viimeksi 3.3.2011 (Yhdistys on tarkistanut tiedon 2.6.2011). Sivulla on esitetty otsikon "Viranomaisneuvottelut" alla tiedot vain yhdestä, 28.2.2008 järjestetystä neuvottelusta. Selvityksessä viitattu 30.5.2008 järjestetty viranomaisneuvottelu on nähtävästi pyritty salaamaan vaihekaavan osallisilta jo lähes kolmen vuoden ajan¹⁹. Jostain syystä vasta 20.8.2008 päivätyn kyseisen neuvottelumuistion kohdan 9, "Jatkotoimenpiteistä sopiminen", mukaan osanottajilla oli yksimielinen näkemys siitä, että asiantuntijoista koostuva työryhmä tuli perustaa mahdollisimman nopeasti. Työryhmän koostamisesta nimenomaan yksin paikallisviranomaisten viranhaltija-edustajista on päättänyt nähtävästi Suunnittelujohtaja.

Kuntayhtymän kutsukirjeessä 5.8.2008 Dnro 728/08 (ks. Liitteeseen 11 sisältyvä liite) ei kirjeen saajia ole pyydetty nimeämään työryhmään jäseniä edustajikseen virkatehtäviensä ja -velvollisuuksiensa puitteissa, kuten kuntayhtymän OKV:lle antamassa edellä viitatussa selvityksessä Dnro 48/10 on väitetty, vaan organisaatiosta työryhmään nimitettäväksi jäseneksi ja varajäseneksi. Kutsukirjeessä kuvatut jäsenten tehtävät eivät ole heidän nimittäneiden viranomaisten edunvalvontatehtäviä, vaan objektiivisuutta edellyttäviä itsenäisen työryhmän asiantuntijatehtäviä. Tarkoitussidonnaisuuden periaatekin on tehtävät tiukasti näin rajannut.

Mainittu työryhmä on nähtävästi tehnyt muun muassa tasa-arvon kannalta hyvin merkityksellisiä ratkaisuja seuloessaan huomioon otettavia lähtötietoja ja selvityksiä, arvioidessaan niiden merkityksellisyyttä, määrittäessään Sito Oy:n ja muiden asianmukaisten konsulttien työn sisällön sekä ohjatessaan konsulttien työn.

Yhdistyksen Kuntayhtymälle 25.3.2010 lähettämän sähköpostin (Liite 12) kohdassa "2. Ratkaisupyynnö - Vaikutusten arviointi -työryhmän asema ja toimivalta" on pyydetty jälleen kerran selvitystä työryhmän tosiasiallisesta asemasta Kuntayhtymän organisaatiossa. Yhdistys oli esittänyt sitä ennen Kuntayhtymälle ja/tai kyseiselle työryhmälle työryhmän asemaa, luonnetta ja toimivaltaa koskevia näkemyksiään ja tietopyyntöjä muun muassa 28.5.2009, 30.9.2009, 20.10.2009, 9.12.2009, 22.12.2009 ja 20.1.2010 saamatta asianmukaista selvitystä. Kun myöskään kyseisen asiakohdan sisältäneeseen Yhdistyksen 25.3.2010 lähettämään sähköpostiin ei ollut vastattu kohtuullisessa ajassa, pyysi Yhdistys 3.5.2010 Kuntayhtymältä asiakirja- ja tietopyynnön (Liite 2) kohdissa "4." ja "5." uudelleen tietoa asiasta. Yhdistys sai Kuntayhtymältä asiaa koskevan vastauksen 25.5.2010 (Liite 3, 3. kappale).

Kuntayhtymän vastauksessa delegoinnista esitetty väite (Liite 3, 3. kappale) on virheellinen. Tämä ilmenee muun muassa Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän nimittämismenettelyn asiakirjoista (ks. Liitteeseen 11 sisältyvä liite), joissa työryhmän

18 http://maakunta.kainuu.fi/1_vaihekaava_ptk (9.5.2011).

19 Yhdistys on tosin saanut 2.12.2008 sisältötiedon kyseisestä neuvottelumuistiosta 26.11.2008 Kuntayhtymälle esittämällään asiakirjapyynnöllä.

tehtäväksi on määrätty muun muassa Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin ohjaus, ulkopuolisen konsulttityön tarpeen selvittäminen ja konsulttitarjouspyynnön sisällön määrittelemine, sekä työryhmän pöytäkirjoista, joiden mukaan työryhmä on muun muassa itsenäisesti valinnut kokouskohtaisesti useimpien kokoustensa puheenjohtajan²⁰ ja on tehnyt merkittäviä Vaihekaavan valmistelua koskevia päätöksiä (vrt. muun muassa kohta D.4.2 jäljempänä). Ei muun muassa ole uskottavaa, että työryhmän ulkopuolella Vaihekaavan suhteen päätösvaltainen Suunnittelujohtaja olisikin ollut päätösvaltaon toimiessaan työryhmän kokousten puheenjohtajana. Ei myöskään ole uskottavaa, että työryhmän tehdessä yhteisiä päätöksiä olisi vain Suunnittelujohtaja päätösvaltainen ja kaikki muut työryhmän jäsenet olisivat pelkkiä kumileimasimia.

Työryhmälle on selvästi delegoitu huomattavaa päätösvaltaa maakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa. Näin on, vaikka voitaisiinkin jollain perusteella katsoa, ettei sille olisi delegoitu maakuntakaavan laatimiseen liittyvää päätösvaltaa. Sitäpaitsi, vaikutusten arvioinnin työryhmä olisi tasa-arvolain piirissä, vaikka sillä ei päätösvaltaa olisikaan.

Kun otetaan huomioon edempänä esitetyt seikat, kyseisen työryhmän asema ja tehtävät Alueidenkäytön vastuualueelle delegoidussa Kainuun maakuntakaavan valmistelussa, työryhmää on pidettävä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4.2 §:ssä tarkoitettuna kunnallisena toimielimenä, jossa tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Vielä kun otetaan huomioon, että kyseisen toimielimen jäseniä ei ole nimitetty tai valittu suoraan virka- tai muun aseman perusteella ja kun toimielimen toimikaudelle ei ole asetettu takarajaa, ei ole ollut olemassa tasa-arvolain 4.2 §:ssä tarkoitettuja erityisiä syitä poiketa sukupuolten vähimmäiskiintiötä koskevasta periaatteesta.

Kun kaikki edellä esitetty otetaan huomioon, on Kuntayhtymän edellä viitatussa vastauksessa esitettyjä väitteitä tasa-arvolain säädösten pätemättömyydestä ja riittävän tasa-arvon turvaamisesta vastauksessa mainitulla, tarkemmin yksilöimättä jätetyllä lausunntomenettelyllä pidettävä sekä virheellisinä että tasa-arvolain vastaisina.

Mikäli kaikesta edellä esitetystä huolimatta olisi katsottava, että vaikutusten arvioinnin työryhmän jäsenet olisivat toimineet työryhmätyössään virkatehtäviensä ja -velvollisuuksiensa puitteissa ja käyttäneet siinä tehtävässään toimivaltaa edustamiensa tahojen edunvalvojina, olisivat ainakin Kuntayhtymä, sen suunnittelu- ja kehittäminen tulosalue, alueidenkäytön vastuualue sekä Suunnittelujohtaja menetelleet MRL 26.1 §:n ja Maakuntahallituksen johtosäännön vastaisesti delegoidessaan maakuntakaavan laatimisen toimivaltaa muille viranomaisille.

²⁰ Työryhmä on valinnut Suunnittelujohtajan puheenjohtajakseen viidessä ensimmäisessä kokouksessaan. Näistä viimeisin on pidetty 10.11.2009. Puheenjohtajan valintamenettely on muuttunut sen jälkeen kun Yhdistys oli esittänyt työryhmän ja sen puheenjohtajan asemaa koskeneita kysymyksiä. Työryhmän 14.1.2010 päivätyn muistion mukaan "*puheenjohtajana toimi Hannu Heikkinen*"; 4.3.2010 muistion mukaan "*suunnittelujohtaja Heikkinen toimi puheenjohtajana*"; 16.6.2010 muistion mukaan "*puheenjohtaja Heikkinen avasi kokouksen*". Mutta 26.10.2010 ja sen jälkeen pidetyissä kahdessa kokouksessa on työryhmä taas suorittanut puheenjohtajan valinnan ja valinnut näilläkin kerroilla tehtävään Suunnittelujohtajan. Yhdistys pitää ilmeisenä, että työryhmässä on tuolloin jostain syystä nimenomaisesti uudelleen katsottu, että kokouksen tulisi valita puheenjohtajansa.

4. Vaikutusten arvioinnin työryhmän muistioita koskevat menettelyt

4.1. Piittaamattomuus apulaisoikeuskanslerin päätöksestä

Tämä kohta koskee kantelun kohteita 1 ja 2.

Apulaisoikeuskansleri on antanut 29.9.2010 päätöksen Dnro OKV/257/1/2009 Yhdistyksen tekemän, Kuntayhtymän ja Suunnittelujohtajan menettelyitä koskeneen kantelun johdosta. Kantelussa on ollut osaltaan kysymys Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän kokousmuistioiden sisältötietojen antamisesta Yhdistykselle sen mielestä kohtuuttoman pitkällä viiveellä. Apulaisoikeuskansleri on arvioinut muun muassa, että julkisuuslain 17 §:n velvoite, jonka tarkoituksena on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ensisijaisesti turvata viranomaistoiminnan avoimuutta ja mahdollisuuksia kansalaiskeskusteluun asioiden valmisteluvaiheessa, ei ollut tullut julkisuuslain tarkoittamalla tavalla otetuksi huomioon asiassa. Apulaisoikeuskansleri on esittänyt johtopäätösten ja toimenpiteiden osalta, että huomioon ottaen kantelijan vastineessa esille tuotu toteamus siitä, että kokouspöytäkirjat oli vuonna 2009 saatettu pääsääntöisesti julkisiksi nopeammalla aikataululla, asia ei antanut aihetta muihin apulaisoikeuskanslerin toimenpiteisiin kuin että hän on todennut saattavansa päätöksessä edempänä harkintavallan julkisuusmyönteisestä käyttämisestä esittämänsä seikat Kuntayhtymän ja Suunnittelujohtajan tietoon.

Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän 16.6.2010 Vuosangassa pitämän kokouksen muistion²¹ kohdan 9 mukaan seuraava kokous päätettiin pitää 14.9.2010. Kyseisenä päivänä mahdollisesti pidetystä työryhmän kokouksesta ei ole julkaistu muistiota Kuntayhtymän internet-sivuilla. Saattaa olla, että kokous järjestettiin vasta 26.10.2011. Silloin pidetystä kokouksesta laaditun muistion²² julkisti Kuntayhtymä internet-sivuillaan vasta tammikuun 2011 lopussa sen jälkeen, kun jo seuraavakin työryhmän kokous oli 18.1.2011 pidetty, vaikka muistio oli hyväksytty jo 5.11.2010. Kun erityisesti otetaan huomioon, että Suunnittelujohtaja oli esittänyt 26.11.2010 Puolustusvoimien koolle kutsuman niin sanotun Vuosangan yhteistyöryhmän kokouksessa, jossa myös Yhdistyksen edustajat olivat kutsuttuina läsnä, että Vaihekaavan luonnos oli tarkoitus asettaa nähtäville vuoden 2011 loppuun mennessä²³, oli viivästys erityisesti Yhdistyksen silloisten vaikuttamismahdollisuuksien kannalta kohtuuton.

Kaikki muutkin vuonna 2010 pidettyjen työryhmän kokousten muistiot on julkistettu kohtuuttoman pitkällä viiveellä hyvin sujuneen vuoden 2009 jälkeen.

Yhdistyksen mielestä edellä esille tuotu tämän kantelun kohteiden 1 ja 2 menettely on osoittanut piittaamattomuutta mainitusta apulaisoikeuskanslerin 29.9.2010 antamasta päätöksestä.

Yhdistys toteaa kuitenkin, että työryhmän 18.1.2011 ja 18.2.2011 pitämien toistaiseksi viimeisimpien kokousten muistiot on julkistettu Kuntayhtymän internet-sivuilla kiitettävän joutuisasti.

4.2. Vaihekaavan OAS:n vastainen menettely

Tämä kohta koskee kantelun kohteita 1-3 ja 5-15.

21 http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/MU_16062010.pdf (4.4.2011).

22 http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/MU_26102010_VA_internet.pdf (4.4.2011).

23 Vaihekaavan luonnosta ei ole asetettu nähtäville 2.5.2011 tultua.

Maakuntahallitus on hyväksynyt 11.8.2008 Vaihekaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman ("OAS") luonnoksen²⁴ ja 3.5.2010 OAS:n tarkistuksen.

Tämän kohdan perusteluissa viitataan soveltuvin osin edellä kohdassa D.3 esitettyihin seikkoihin tasa-arvolain soveltumisesta.

Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän 28.5.2009 pidetystä kokouksesta laaditun muistion²⁵ kohdassa 9 on esitetty otsikon "Kaavaluonnos sekä yleisötilaisuus syksyllä 2009" alla päätös ja sitoumus: *"Kaksi vaikutusten arviointia koskevaa yleisötilaisuutta järjestetään syksyllä 2009, yksi Vuosangan ja yksi ns. Kassunkurun vaihtoehdon alueella."* Vaihekaavan yläviexsiläisten osallisten on ollut oikeutettua odottaa, että yleisötilaisuudet olisi järjestetty luvattuna ajankohtana ja hyvissä ajoin ennen alueidenkäyttövaihtoehdon valintaa vaihtoehdoista VE0, VE1 ja VE2, joista kahta muistiossa esitetty sitoumus koskee (VE1 ja VE2), eli ennen MH1-päätöstä. Tilaisuuksia ei ole järjestetty eikä asianmukaista asiallista syytä menettelyyn ole Yhdistykselle kerrottu tämän toistuneista pyynnöistä huolimatta.

Yhdistys on esittänyt Kuntayhtymälle 3.5.2010 asiakirja- ja tietopyynnössä (Liite 2, kohdat 17 - 20 (s. 7) ja II (s. 9)) kysymyksiä kyseisistä yleisötilaisuuksista, joissa olisi Siton raportin ja siinä esitetyn vaihtoehdotarkastelun pitänyt olla esittely- ja keskustelunaiheena. Yhdistys oli vaatinut asiaan selvyyttä jo 9.3.2010 Kuntayhtymälle tekemässään vireillepanossa (ks. alaviite 9, sen sivut 16-17).

Kyseinen työryhmän muistiosta ilmenevä päätös on hallintopäätös, jonka tekemiseen on välttämättä käytetty toimivaltaa. Vaikutusten arvioinnin työryhmä on asetettu OAS:n mukaisesti. Kun otetaan huomioon, että OAS:n mukaista tehtäväänsä suorittaessaan on työryhmä päättänyt järjestää osallisille kyseisen erittäin merkityksellisen tilaisuuden ja että päätös on julkistettu OAS:n mukaisesti Kuntayhtymän internet-sivuilla muun muassa osallisille tiedoksi, on päätöksen noudattamatta jättämistä, vieläpä tätä pyynnöstäkään selittämättä, pidettävä OAS:n vastaisena. Lisäksi päätöksen velvoittavuutta ilmentää, että kyseisen kokouksen puheenjohtajana on toiminut Kainuun maakuntakaavoituksesta vastaavan Alueidenkäytön vastuualueen johtaja, Suunnittelujohtaja, ja että kyseinen muistio on hyväksytty nimenomaisella menettelyllä kaikkien kokoukseen osallistuneiden toimesta ja varustettu hyväksymismerkinnällä.

Vaikka kyseessä olisikin ollut, kaikkien kyseisen päätöksen velvoittavuuteen ja julkisuuteen viittaavien seikkojen vastaisesti, Kuntayhtymän sisäinen valmisteluasiakirja, on viimeistään muistion julkistaminen Kuntayhtymän internet-sivuilla kaikkien osallisten nähtäväksi tehnyt päätöksestä Kuntayhtymää velvoittavan.

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3, kappaleet 3, 4 ja 6) on esitetty, että:

[kyseiset] kokousmuistiot olisivat sisällöltään viranomaisen sisäistä työskentelyä varten tarkoitettuja valmisteluasiakirjoja, että sisäistä työskentelyä varten tarkoitettujen valmisteluasiakirjojen perusteella tehdyistä johtopäätöksistä saattaisi muodostua virheellinen käsitys kaavaprosessin etenemisestä ja että tiedottamisen yksiselitteisyyteen olisi viitattu Yhdistykselle lähetetyssä kirjeessä (Dnro 1057/08, 2009-02-03, Liite13);

Kuntayhtymä ei ole pyytänyt osallisten mielipiteitä Siton raportista tai sen luonnoksesta;

24 http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Julkaisut/OAS_18042008.pdf

25 http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluiden kaytto/MU_28052009_internet.pdf (26.4.2011).

Siton raportti kuuluu Vaihekaavan valmisteluaineistoon ja osallisilla olisi mahdollisuus esittää mielipiteensä valmisteluaineistosta mm. tulevien lausuntokierrosten yhteydessä; ja että

maakuntakaavaratkaisujen perusteet esitettäisiin MRL 29.2 §:n ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 10 §:n mukaisesti kaavaselostuksessa, joka tultaisiin maakuntakaavaluonnoksen ohella aikanaan asettamaan julkisesti nähtäville mielipiteitä ja lausuntoja varten, ja että mikäli Yhdistys olisi tyytymätön maakuntakaavaprosessiin ja tehtyihin ratkaisuihin, niin Yhdistys voisi esittää lausunnoissaan mielipiteensä asiasta ja tarvittaessa hakea Vaihekaavaa koskevaan maakuntavaltuuston hyväksymispäätökseen muutosta maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyllä tavalla.

Asiallisesti samansisältöinen neuvo Yhdistykselle jäädä odottamaan ja esittää vasta myöhemmin mielipiteitä on sisältynyt Kuntayhtymän Yhdistykselle antamiin useisiin muihinkin vastauksiin.

Kuntayhtymän vastauksessa esitetty väite tiedottamisen yksiselitteisyydestä on perusteeton lukuunottamatta Kuntayhtymän kirjeen Dnro 1057/08 ensimmäistä kappaletta. Sen mukaan Vaihekaavaan liittyvästä tiedottamisesta kerrottaisiin OAS:ssa. Kuten edempänä on todettu, kyseinen työryhmä on perustettu OAS:n nojalla ja työryhmän 28.5.2009 pitämän kokouksen muistion julkistaminen on ollut nimenomaan OAS:n mukaista tiedottamista.

Yhdistyksen käsitystä tukee toteamus, joka on esitetty edellä kohdassa D.1 viitatussa kanteluasiassa (Dnro OKV/257/1/2009) Kuntayhtymän 2009-04-09 päivätyn selvityksen Dnro 221/09 liitteessä 6, 2009-03-13 päivätyssä Yhdistykselle lähetetyssä saatekirjeessä Dnro 1057/08: *"Vastaisuudessa vaikutusten arviointi -työryhmän kokousmuistiot pyritään hyväksymään sähköpostimenettelyllä noin kahden viikon kuluessa työryhmän kokouksesta. Maakuntahallituksen 11.8.2008 hyväksymän osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaisesti ovat vaihemaakuntakaavaan liittyvät valmisteluaineistot mm. muistiot hyväksymisen jälkeen nähtävillä Kainuun maakunta -Kuntayhtymän internet sivuilla (www.kainuu.fi)."*

Kainuun Sanomat on julkaissut 30.9.2009 Alueidenkäytön vastuualueella Suunnittelujohtajan alaisuudessa toimivan suunnittelija Martti Juntusen haastattelusta uutisen²⁶, jonka mukaan Juntunen olisi todennut yleisötilaisuuksien olleen tulossa, vain ajankohdan oltua vielä avoin. On mitä ilmeisintä, että joko vielä siinä vaiheessa oli Kuntayhtymän aikeena järjestää kyseiset yleisötilaisuudet, tai suunnittelija Juntunen antoi julkaistavaksi ja Vaihekaavan osallisten luettavaksi harhaanjohtavaa tietoa tietoisesti, tai hän ei vielä tiennyt, että tilaisuuksia ei ollut tarkoituskaan järjestää.

Vuosangan laajentamista on valmisteltu Kainuun maakuntakaavoituksessa noin 7 vuotta. Vaihekaavan valmistelu on aloitettu 23.4.2007, yli neljä vuotta tämän kantelun tekemistä aikaisemmin, eikä ole poissuljettua, että sen valmistelu kestää vielä useita vuosia ja Vuosangan laajentaminen osoittautuu lopulta toteuttamiskelvottomaksi. Kun tämän lisäksi otetaan huomioon tästäkin kantelusta ilmenevät Yhdistyksen kohtaamat vaikeudet asianmukaisten tietojen saamisessa tämän kantelun kohteina olevilta (ja useilta muilta) viranomaisilta, olisi kohtuutonta, mikäli Yhdistyksen vaikutusmahdollisuudet Vaihekaavan valmistelussa rajattaisiin mielipiteen esittämiseen joskus tulevaisuudessa Kuntayhtymän tarkoittamissa "lausunnoissa" ja tarvittaessa muutoksen hakuun Vaihekaavaa koskevaan maakuntavaltuuston hyväksymispäätökseen valittamalla siitä ympäristöministeriöön.

²⁶ http://www.vieksi.fi/documents/KS_290909.pdf (9.5.2011).

Kuntayhtymän vastauksessa (Liite 3) esitetyt näkemykset Yhdistyksen mielipiteen esittämismahdollisuuksien riittävydestä ovat useimpien, elleivät kaikkien, Århusin yleissopimuksessa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi asetettujen arviointikriteerien vastaisia. Osallisten olisi muun muassa pitänyt voida osallistua tehokkaasti jo silloin, kun kaikki vaihtoehdot olivat vielä avoimia.

5. Lain tai velvollisuuksien vastainen aloitteen käsittely ja ratkaiseminen

Tämä kohta koskee kantelun kohteita 2, 3 ja 5-15.

Yhdistys on esittänyt 21.9.2010 Maakuntahallitukselle aloitteen (Liite 6) MH1-päätöksen purkamiseksi ja toimenpiteisiin ryhtymiseksi aloitteessa ja Yhdistyksen 14.5.2010 Kuntayhtymälle tekemässä vireillepanossa "Vuosangan Natura-arviointi ja kaavavalmistelun keskeyttäminen" (ks. alaviite 11) esitetyillä perusteilla. Aloite on samalla lähetetty kopiona tiedoksi kantelun kohteille 6-15.

Aloitteen johdosta on Maakuntahallitus tehnyt 1.11.2010 MH2-päätöksen (Liite 7). Sen kantelunalaiset lain ja velvollisuuksien vastaisuudet ilmenevät tästä kohdasta jäljempää.

MH2-päätöksellä annettussa lausunnossa on mainittu, että siinä sitaateissa oleva otsikointi olisi lainattu aloitekirjeestä.

Mainitussa lausunnossa on esitetty sitaateissa olevan otsikon "Selvästi puutteellinen tai virheellinen selvitys" alla, että aloitteesta ei kävisi ilmi, miltä osin Yhdistys pitäisi Siton raporttia sisällöltään puutteellisena tai virheellisenä selvityksenä.

On luonnollista, ettei Yhdistyksen mielipidettä Siton raportin sisällön mahdollisesta puutteellisuudesta tai virheellisyydestä ole käynyt aloitteen kyseisestä kohdasta ilmi, koska siltä osin aloitteessa ei ole ollut kyse Siton raportin mahdollisista puutteellisuuksista tai virheellisyyksistä. Päinvastoin, aloitteessa on korostettu, että ehkä tärkeimmässä Siton raportissa esitetyssä johtopäätöksessä ei ole osoitettavissa virheellisyyksiä tai puutteita. Johtopäätöksen mukaan LSL 65.1 §:ssä tarkoitettu Natura-arviointi tulisi suorittaa seitsemällä Vuosangan ja sen lähialueen Natura 2000 alueella, jos Vuosangan laajentaminen (VE1) eri vaihtoehdoista alueidenkäyttöratkaisuksi valittaisiin ("Natura-johtopäätös"). Yhdistys pitää todennäköisenä, että virheellinen otsikoinnin tulkinta ei johdu erheestä. Menettelyllä on Maakuntahallitus saanut kyseisestä aloitteen kohdasta ja sen perustelusta virheellisen kuvan.

Aloitteessa on tuotu selväsanaisesti esille, että siinä on tarkoitettu HL 50 §:n mukaisella virheellisellä tai puutteellisella selvityksellä ennenkaikkea selvitystä, jonka Kuntayhtymän Alueidenkäytön vastuualue on antanut Maakuntahallitukselle tämän 9.11.2009 pidetyssä kokouksessa, ja että muun muassa MH1-päätöksen perustelemattomuuden vuoksi ei aloitteessa ole voitu ottaa kantaa siihen, mitä seikkoja Maakuntahallitukselle tuolloin esiteltiin ja miten.

Aloitteessa on jatkettu, että sen sijaan selvältä näyttää, että kaikkea olennaista tietoa ei Maakuntahallitukselle ole annettu. Puolustusvoimien koollekutsuman niin sanotun Vuosanka-yhteistyöryhmän kokouksessa 28.5.2010 Kainuun Prikaatilla Kajaanissa kertoi Kuntayhtymän Alueidenkäytön vastuualueen suunnittelija Martti Juntunen, että hän oli 9.11.2009 läsnä kyseisessä Maakuntahallituksen kokouksessa ja että siinä ei Natura-johtopäätöstä tuotu Maakuntahallitukselle esille.

Lisäksi lausunnossa on esitetty, että Siton raportti olisi konsulttiyrityksen laatima selvitys tutkittujen eri vaihtoehtojen vaikutuksista ja että Maakuntahallituksen jäsenet olisivat saaneet Siton raportin kyseessä olevaa päätöstä koskevan kokousaineiston mukana ennakkoon tutustuttavaksi.

Maakuntahallituksen jäsenet ovat nähtävästi saaneet 123-sivuisen Siton raportin ja siten myös Natura-johtopäätöksen tutustumista varten viikonlopuksi juuri ennen 9.11.2009 pidettyä Maakuntahallituksen kokousta. Olisi ymmärrettävää, mutta ei hyväksyttävää, mikäli Maakuntahallituksen jäsenet eivät olisi lukeneet tätä osin mahdollisesti sangen vaikeatajuista 123-sivuista konsulttiselvitystä käytettävissään olleessa ajassa. Vielä ymmärrettävämpää olisi, vaikkakaan ei yhtään sen hyväksyttävämpää, että Maakuntahallituksen jäsenet eivät olisi ymmärtäneet Natura-johtopäätöksen oikeudellista merkityksellisyyttä, vaikka olisivat sen lukeneetkin.

Samana lausunnon mukaan MH1-päätöksessä ei olisi otettu kantaa Siton raportin sisältöön. Mikäli asia niin olisi, se Yhdistyksen käsityksen mukaan tosiasiallisesti merkitsisi, ettei Siton raportti ole voinut olla MH1-päätöksen perusteena.

Maakuntahallituksen jäsenten ollessa valmistautumassa maanantaina 9.11.2009 pidettyyn kokoukseen ja juuri saatua tai ollessa kohta saamassa Siton raportin tutustumista varten viikonlopuksi uutisoi²⁷ Kainuun Sanomat torstaina 5.11.2009 Suunnittelujohtajan haastatteluun perustuen, että Sito Oy olisi kannattanut vaihtoehtoa VE1. Tieto on virheellinen ja on ollut omiaan harhaanjohtamaan lukijoita, mukaanlukien artikkelin todennäköisesti lukeneita Maakuntahallituksen jäseniä. Siton raportissa ei Yhdistyksen käsityksen mukaan ole esitetty vähäisintäkään Sito Oy:n näkemystä Vaihekaavan ratkaisuvaihtoehtojen paremmuusjärjestyksestä. Mikäli Sito Oy:n voitaisiin kuitenkin katsoa esittäneen ja perustelleen vaihtoehdon VE1 paremmuuden, tulee kyseinen raportin kohta, päätelmäketju tai muu vastaava seikka osoittaa MH1-päätöksen perusteluissa Sito Oy:n kantana. Mikäli Sito Oy olisi VE1:n paremmuuden vain suullisesti tai jollain muulla tavalla Siton raportin ulkopuolella esimerkiksi Suunnittelujohtajalle tai Maakuntahallitukselle esittänyt, tulee tiedon raportointitavan ja puuttumisen Siton raportista ilmetä perusteltuna MH1-päätökseen annettavasta perustelusta.

MH2-päätöksellä annetussa lausunnossa on esitetty otsikko "Ilmeisen väärän lain soveltaminen". Yhdistys oikaisee, että aloitteessa käytetty otsikko on muotoa "Ilmeisen väärä lain soveltaminen". Aloitteessa tarkoitettu lain väärä (virheellinen) soveltaminen ilmenee aloitteen sivuilta 3-6, joilla ei ole esitetty väärää lakia sovelletun. Yhdistys pitää todennäköisenä, että virheellisen otsikoinnin käyttö ei johdu erheestä. Menettelyllä on Maakuntahallitus saanut kyseisessä aloitteen kohdassa esitetystä vaatimuksesta ja sen perustelusta virheellisen kuvan.

Samassa lausunnossa on viitattu otsikon "Menettelyvirheitä" alla useisiin MRL:n säännöksiin pyrittäessä perustelemaan, miksi MH1-päätöstä ei olisi ollut tarpeellista perustella HL 45.1 §:ssä säädetyllä tavalla. Samassa asiakohdassa on todettu, että maakuntakaavaratkaisun perustelut esitettäisiin MRL 10 §:n mukaisesti maakuntakaavaselostuksessa, joka tultaisiin aikanaan asettamaan lausuntoja varten julkisesti nähtäville.

MH2-päätös on jokaisen HL 45.1 §:n säännöksen vastainen. HL 45.2 §:n mukaiset poikkeusperusteet eivät ole asiaan soveltuneet. Vaikka jokin momentissa luetelluista tilanteista olisikin sovellettu, olisi perustelu kuitenkin pitänyt HL 45.3 §:n velvoittamana

²⁷ http://www.vieksi.fi/documents/Liite4_KS_051109.pdf (9.5.2011).

esittää, koska päätös nähtävästi merkitsi olennaista muutosta vakiintuneeseen käytäntöön: Maakuntakaavoituksessa on nähtävästi vakiintunut käytäntö perustella merkittävät alueidenkäyttöratkaisuja koskevat päätökset.

Perustelujen antaminen niiden saamiseksi esitetyistä pyynnöistä piittaamatta vasta maakuntakaavaselostuksessa olisi jyrkästi Århusin yleissopimuksessa asetettujen tiedon saantia ja osallistumisoikeutta koskevien kansalaisosallistumisen arviointikriteerien vastaista.

Lopuksi, Yhdistyksen 21.9.2010 tekemässä aloitteessa ei ole pyydetty saada viranhaltijan laatimaa lausuntoa, vaan Maakuntahallituksen vastaukset yksilöityihin kysymyksiin ja valituskelpoinen ratkaisu. On ilmeistä, että lausuntomenettelyllä on pyritty välttämään ensiksikin Yhdistyksen aloitteessa esitettyihin asiakohtiin vastaamista ja, toiseksi, oikaisuvaatimus- tai valituskelpoisen ratkaisun antamista.

6. Muut lain tai velvollisuuksien vastaiset menettelyt

6.1. Hallintojohtajan menettelyt

Hallintojohtaja Kalevi Yliniemi johtaa Kuntayhtymässä yhteisten palvelujen tulosaluetta. Maakuntakaavan laatiminen kuuluu Maakuntahallituksen johtosäännön mukaan suunnittelu- ja kehittäminen -tulosalueelle, joka on delegoinut kyseisen toimivallan Alueidenkäytön vastuualueelle.

Yhdistys on esittänyt 25.2.2010 klo 16:19 Kuntayhtymälle lähettämässään pyynnössä asiallisen ja asianmukaisen kysymyksen Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän eräiden jäsenten nimittämisestä, mihin hallintojohtaja Yliniemi on antanut 26.2.2010 klo 8:22 vastauksen (ks. Liite 12), jonka johdosta Yhdistys tuo esille, että hallintojohtaja

ei ole antanut Yhdistykselle HL 8.1 §:ssä tarkoitetulla tavalla neuvontaa tai vastausta tiedusteluun;

ei ole huolehtinut HL 31.1. §:ssä edellytetystä asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset, mikä osaltaan ilmenee hallintojohtajan sinänsä kiitettävästä ripeydestä vastauksen antamisessa;

on jättänyt tekemänsä hallintopäätöksen perustelematta HL 45.1 §:ssä säädetyllä tavalla;

on käyttänyt kieltä, joka ei ole ollut Yhdistyksen mielestä HL 9.1 §:ssä tarkoitetulla tavalla asiallista,

ja että kun otetaan huomioon, että lakisääteinen MRL 26.1 §:n mukainen toimivalta Kainuussa on delegoitu Alueidenkäytön vastuualueelle, on ilmeistä, että hallintojohtaja on ylittänyt kyseisessä Vaihekaavan valmisteluasiassa ratkaisua valmistellessaan ja vastauksen Yhdistykselle antaessaan toimivaltansa.

6.2. Tietojen antamatta jättäminen

Tässä kohdassa esille tuodut kantelun kohteiden 1 ja 2 menettelyt ovat muun muassa MRL 6.2 §:n, HL 6, 7, 8.1 ja 31.1 §:n sekä Århusin yleissopimuksen vastaisia.

Yhdistys on pyytänyt asiakirja- ja tietopyynnössä 3.5.2010 (Liite 2, sivut 4-8) asiakirjojen sisältötietojen ohella muita tietoja. Tietopyyntö on ollut asianmukainen ja asiallinen sekä

kattavien vastausten saaminen pyyntöön tarpeellista, jotta tietojen puute ei vaikeuttaisi Yhdistyksen tehokasta osallistumista Vaihekaavan valmisteluun. Kuntayhtymä on vastannut pyyntöön 25.5.2010 (Liite 3). Muun muassa seuraaviin Yhdistyksen edelleen ajankohtaisina pitämiin kyseisen pyynnön kohtiin ei ole annettu asianmukaista vastausta (numerointi Liitteen 2 sivuilla 5-8 esitettyjen kohtien mukainen):

1. Mitkä Vaihekaavan ratkaisuvaihtoehdoista VE1, VE2 ja VE0 ovat vielä aidosti olemassa ja onko aidosti olemassa vielä muita ratkaisuvaihtoehtoja?

Vastauksen tietäminen on merkityksellistä muun muassa arvioitaessa MH1-päätöstä ja Vaihekaavan valmistelua.

2. Onko Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmä ympäristöministeriön oppaan 8, "Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa"²⁸ kohdan 4.5 mukainen ryhmä "viranomaisten väliseen muuhun yhteistyöhön", vai kohdan 4.6 mukainen osallisista ja asiantuntijoista koostuva "arviointiin osallistuva ryhmä" ja, mikäli työryhmä ei olisi niistä kumpikaan, mikä se on ympäristöministeriön asianmukaisten oppaiden näkökulmasta?

Ottaen huomioon muun muassa edellä kohdassa D.1 viitatuista kanteluasiasta Dnro OKV/257/1/2009 ilmenevät Yhdistyksen pyrkimykset tulla kutsutuksi kyseisen työryhmän jäseneksi sekä työryhmää koskevat tasa-arvo ja toimivaltakysymykset, on tyhjentävän vastauksen saaminen kysymykseen Yhdistykselle tärkeää.

9. Onko, milloin, miltä osin ja millä päätöksellä jokin Kuntayhtymän toimivaltainen taho hyväksynyt Siton raportin, erityisesti koskien sen Vaihekaavan OAS:n mukaisuutta ja sisällön totuudenmukaisuutta?

Kuntayhtymän 2009-10-05 päivätyssä vastauskirjeessä (Dnro 827/09) Yhdistykselle on todettu koskien Yhdistyksen 30.9.2009 esittämää vaatimusta Siton raporttiin liittyvän, jäljempänä kohdassa D.6.4 esille tuodun riippuvuuskyseisen ratkaisemiseksi, että konsultin laatimien asiantuntijaraporttien hyväksymiseen ei yleensä liittyisi päätöksentekomenettelyä, vaan valmistuttuaan raportit saatettaisiin julkisuuteen tiedoksi. On hyvin merkityksellistä tietää, kattaako Kuntayhtymän toteamus myös Siton raportin ja kattaako toteamus siltä osin sekä Alueidenkäytön vastualueen että Maakuntahallituksen kyseiset päätöksentekomenettelyt. Vastauksesta Yhdistyksen käsityksen mukaan osaltaan riippuu, olisiko Siton raporttia ylipäänsä voinutkaan olla asianmukaista käyttää MH1-päätöksen perusteena.

Samassa Kuntayhtymän vastauskirjeessä on esitetty seuraavan vaikutusten arvioinnin työryhmän kokouksen olleen tulossa 30.10.2009. Kokousta on kuitenkin lykätty²⁹ yhdistyksen mielestä merkityksellisesti.

Yhdistys on myös tiedustellut Kuntayhtymältä Siton raportin sopimuksenmukaisuudesta saamatta vastausta.

²⁸ <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=4311&lan=FI> (20.4.2011).

²⁹ Kokous oli määrä pitää 10 vuorokautta ennen MH1-päätöksen tekemistä. Se on pidetty kuitenkin vasta 10.11.2009, MH1-päätöksen tekopäivää seuranneena päivänä. Kyseisen kokousmuistion kohdassa 5 on siten voitu tapahtuneena tosiasiana todeta, että Maakuntahallitus oli päättänyt edellisenä päivänä 9.11.2009 pitämässään kokouksessa käynnistää Vaihekaavan luonnoksen laatimisen vaihtoehdon VE1 pohjalta. Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmä ei ole ottanut misään vaiheessa kantaa ohjaamansa arviointityön kelvollisuuteen viranomaisen päätöksenteon perusteeksi.
http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/MU_10112009_internet.pdf (20.4.2011).

10. PSSLE:n henkilöstöosasto on antanut 4.9.2009 Kuntayhtymän diaariin merkityn lausunnon Siton raportin luonnoksesta. Keillä kaikilla muilla Vaihekaavan osallisilla on luonnos ollut käytettävissään ennen MH1-päätöstä siten, että osallisella on ollut mahdollisuus esittää siitä mielipiteitä?

11. Keillä kaikilla osallisilla on lopullinen Siton raportti ollut käytettävissään ennen MH1-päätöstä siten, että osallisella on ollut mahdollisuus esittää siitä mielipiteitä?

12. Onko kaikille osallisille järjestetty jokaiseen muuhun osalliseen nähden yhdenvertaiset mahdollisuudet esittää mielipide Siton raportin luonnoksista ja lopullisesta Siton raportista ennen MH1-päätöstä?

Yhdistys pitää ilmeisenä, ettei edes kaikille viranomaisosallisille ole järjestetty jokaiseen muuhun viranomaisosalliseen nähden tasavertaisia mahdollisuuksia esittää mielipiteitä Siton raportin luonnoksista ja lopullisesta Siton raportista ennen MH1-päätöstä ja mainitsee asiassa esimerkinomaisesti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen.

14. Onko, milloin, miltä osin ja millä päätöksellä jokin Kuntayhtymän toimivaltainen taho hyväksynyt PSSLE:n lausunnon kelvolliseksi siihen nojata Vaihekaavan valmistelussa ja varsinkin MH1-päätöksessä, erityisesti koskien lausunnon sisällön totuudenmukaisuutta ja riittävyttä?

29. Selvitetäänkö Vaihekaavan valmistelussa erittäin uhanalaisen ja erityisesti suojeltavan jokihelmisimpukan selviytyminen Vuosangassa ja sen alapuolisissa purotaimenvesissä tähänastisen Vuosangan toiminnan aikana ja tulevaisuudessa?

Vuonna 2010 päivitettyssä eliölajien uhanalaisuuden Punaisessa kirjassa on sisävesien luontaiset järvitaimenkannat luokiteltu erittäin uhanalaisiksi. Edellä oleva kysymys on laajennettava jatkossa koskemaan jokihelmisimpukalle välttämättömän purotaimenenkin selviytymistä.

31. Huomioidaanko Vaihekaavan valmistelussa, ja jos huomioidaan, kuinka menetellen, että Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen maalialueen keskimäinen kolmannes (noin 1500 hehtaaria) on mahdollisesti EU:n pienvesirikkain kokoisensa alue, jolla on suuntaa-antavasti noin 200 erillistä luonnontilaista tai vielä sellaisen kaltaista pienvettä³⁰ ja muutamia niistä muodostuvia vesistösystemejä?

33. Katsooko Kuntayhtymä tarpeelliseksi selvittää Vaihekaavan valmistelussa, pitääkö paikkansa, että edellä kohdassa 31 mainittu alue olisi EU:n pienvesirikkain?

6.3. Selvitysten antamatta jättäminen ja suhteellisuusperiaatteen vastainen menettely

Tämä kohta koskee kantelun kohteiden 1-3 menettelyä Liitteen 2 sivuilla 8-10 esitettyjen Yhdistyksen selvitysvaatimusten johdosta. Yhdistys ei ole saanut asianmukaisia vaatimiaan selvityksiä. Soveltuvin osin tässä kohdassa viitataan lisäksi kantelun kohteiden 5-15 menettelyyn Liitteessä 6 esille tuotujen seikkojen ja vaatimusten johdosta.

Tässä kantelun kohdassa esille tuodut menettelyt ovat muun muassa MRL 6.2 §:n, HL 6, 7, 8.1 ja 31.1 §:n sekä Århusin yleissopimuksen vastaisia.

³⁰ Vesilain (264/1961) 15a ja 17a § (1391/2009).

6.4. Hankintalain vastaiset menettelyt

Kantelun kohteet 1-3 ovat jättäneet poissulkematta Sito Oy:tä tarjouspyyntöön 91/2008 (ks. edempänä alaviite 12) saatujen tarjousten vertailusta. Yhdistys pitää menettelyä lainvastaisena. Asia on tuotu esille jo edellä kohdassa D.1 viitatussa oikeuskanslerille tehdyssä kantelussa (Dnro OKV/257/1/2009, joka on kuitenkin tässä esitettyltä osalta peruutettu Yhdistyksen 16.4.2010 OKV:lle antamalla vastauksella (Liite 16). Menettelyt tuodaan tässä uudelleen esille laajemman asiakokonaisuuden osana.

Hankintalain 2.1 §:ssä tarkoitettu avoimuusperiaate perustuu yleisesti tunnustettuihin hallinnon avoimuutta koskeviin vaatimuksiin, joista on säädetty muun muassa HL:ssa ja julkisuuslaissa. Vaihekaavan valmistelussa tehtävien tutkimus- ja selvityshankintojen on oltava avoimia myös osallisten suhteen.

HL 6 §:ssä tarkoitettu viranomaisen toimien puolueettomuus ja toimille asetettu vaatimus suojella oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia velvoittaa Kuntayhtymän huolehtimaan, että sen ulkopuolisilta tahoilta hankkimiin lähtöaineistoihin perustuvia Vaihekaavan vaikutusarviointeja tekemään valittavat asiantuntijat ovat riippumattomia lähtöaineiston laatineista osapuolista. Näin olisi tullut menetellä erityisesti Sito Oy:n suorittaman ja Siton raportissa esitetyn Vuosangan meluvaikutusten arvioinnin suhteen, koska siinä lähtöaineistona käytettäväksi määrätyn Vuosangan ympäristömeluselvityksen tulosten luotettavuus on heikko. Hankintalain 52 §:n mukaan tarjoajan soveltuvuus, siis myös mahdolliset epäsovitavuudet, on arvioitava ennen tarjousten vertailua.

Vuosangan melualuearvion esittäminen Siton raportissa on erittäin merkityksellistä yläviekstiläisille. Aivan erityisesti niin on, mikäli MH1-päätös pysyisi voimassa ja Vuosangan laajentaminen sen mukaisesti toteutuisi. Nähtävästi johtaisi se muun muassa lunastuslain soveltamiseen viekstiläiskiinteistöihin, mistä ainakin kantelun kohteet 1-3 ja 5-17 ovat olleet hyvin tietoisia. Muun muassa tämän oikeusturvaseikan johdosta on Vaihekaavan vaikutusten arvioinnissa asetettava erityisen tiukat vaatimukset valmisteluun osallistuvien asiantuntijoiden riippumattomuudelle.

Siton raportissa esitetyt meluvaikutusarviointit on suorittanut akustikko DI Jarno Kokkonen. Sito Oy:n 11.12.2008 päivätyistä tarjouksesta Kuntayhtymälle (Liite 14, tarjouksen sivut 1, 2, 4-5 ja työohjelman sivu 1) ilmenee, että Kokkonen on osallistunut Akukon Oy:ssä Vuosangan ympäristömeluselvityksen³¹ tekemiseen Puolustusvoimille vuosina 2007-2008. Kokkonen Akukon- ja Vuosanka-tausta on esitetty tarjouksessa selvästi sen "valttikorttina". Vuosangan ympäristömeluselvityksestä puolestaan ilmenee, että yhtenä sen kolmesta yhdyshenkilöstä Puolustusvoimissa on toiminut PSHR:n ympäristöinsinööri Sami Sääksjärvi, eittämättä osaltaan ohjaten siinä tehtävässään Kokkonen työtä. Noin puoli vuotta myöhemmin, syyskuussa 2008, on Sääksjärvi aloittanut toimimisen Puolustusvoimien nimittämänä jäsenenä Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmässä, jossa on ollut muun muassa käynnistämässä vaikutusten arviointityötä, kartoittamassa lähtötietoja ja olemassa olevia selvityksiä, myös ohjaamaan Vuosangan ympäristömeluselvitystä. Yhdistyksen käsityksen mukaan Sääksjärvi on työryhmän jäsenistä ainoa, joka saattaa merkityksellisessä määrin ymmärtää raskaiden aseiden ampumamelua ja sen vaikutuksia ollen siltä osin avainasemassa. Sito Oy:n tultua valituksi Kuntayhtymän konsultiksi on Sääksjärvi ohjannut vuonna 2009 Kokkonen ja Sito Oy:n suorittamaa Vaihekaavan meluvaikutusten arviointia. Näin sama "parivaljakko" on sekä suunnitellut että myöhemmin arvioinut suunnitelmaansa.

31 http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/Akukon_073069_1_1_Vuosanka_ampuma_ja_harjoitusalue_Meluselvitys_liitteinen.pdf (6.5.2011).

Kuntayhtymä ja Suunnittelujohtaja ovat tulleet tietoisiksi Kokkosen taustasta ja soveltumattomuudesta Vuosangan ympäristömeluselvityksen arviointiin viimeistään heti Sito Oy:n kyseisen tarjouksen avattuaan. Maakuntajohtaja Jokelainen on tullut tietoiseksi asiasta viimeistään Siton Oy:n kanssa sopimusta allekirjoittaessaan. Yhdistyksen käsityksen mukaan on mainittujen tahojen tullut samalla havaita, että tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu ei ollut mahdollista poissulkematta Sito Oy:tä tarjouskilpailusta. Samat tahot ovat saaneet tiedon kyseisestä poissulkemisen perusteesta myös Yhdistykseltä 30.9.2009 sähköpostilla. Siinä Yhdistys vaati Kuntayhtymää toimittamaan poissulkemisperustetta koskeneen vaatimuksensa välittömästi kaikille Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän jäsenille, mistä toimittamisesta Yhdistys pyysi saada tiedon sitä kuitenkaan saamatta. Tuolloin oli Siton raportti vielä valmisteilla.

Edempänä kohdassa D.1 viitatus Maavoimien Esikunnan menettelyistä tehdyn kantelun (Dnro 468/10) kohdasta 3.1 ilmenee, että Vuosangan ympäristömeluselvitys perustuu merkittävältä osin puutteellisiin lähtötietoihin. Yhdistyksen käsityksen mukaan on otettava huomioon jopa todennäköinen mahdollisuus, että puutteet ja niiden huomattava merkitys ovat olleet työtä tehtäessä Vuosangan ympäristömeluselvityksen tekijöillä sekä työn valvojilla ja yhdyshenkilöillä tiedossa. Kokkosen osallistuminen sellaisen selvityksen tekemiseen ja myöhempi hänen suorittamansa saman selvityksen tulosten arviointi muuhun viranomaiskäyttöön mahdollisesti rankkoja oikeudellisia vaikutuksia ylävieksiläisille aiheuttavasti ovat kestävästi ristiriidassa.

Edempänä viitatussa kanteluasiassa Dnro OKV/257/1/2009 7.10.2009 esitetystä Yhdistyksen sähköpostiviestissä Kainuun ympäristökeskukselle (Liite 15) on käsitelty tarkemmin Kokkosen kyseistä riippuvuutta ja hankintalain 2.1 §:n vastaista tarjoajien kohtelua soveltamalla asiaan KHO:n vuosikirjaratkaisua KHO:2003:74³², joka koskee Tiehallinnon suorittamaa Oy VR-Rata Ab -yhtiön poissulkemista tarjouskilpailusta.

Samassa kanteluasiassa annetussa Kuntayhtymän selvityksessä OKV:lle (Liite 11, kohta 1), 1. kappale) on esitetty, että yhdyskuntasuunnittelussa olisi varsin tavallista käyttää hankkeen edellisen vaiheen suunnitelmia lähtöaineistona huolimatta siitä ovatko aikaisemmat aineistot selvitystä laativan toimiston tai jonkun muun toimiston laatimia.

Kuntayhtymän toteamus on osin asiaan soveltumaton ja muilta osin virheellinen. Kokkosen osaksi tekemä Vuosangan ympäristömeluselvitys on tehty Puolustusvoimille tämän toimeksiannosta ja mitä ilmeisimmin tämän intressit huomioon ottaen, kun taas Vaihekaavan vaikutusten arvioinnissa on Kokkonen suorittanut osin itsensä aikaisemmin tekemän ja Puolustusvoimien, Vaihekaavan yhden osallisen, Kuntayhtymälle arvioitavaksi toimittaman Akukon Oy:n laatiman suunnitelman arviointia ja nähtävästi arviointinsa tuloksena ottanut suunnitelmassa esitettyjä tai niihin nojaavia tuloksia käyttöön esitettäväksi Siton raportissa.

Samassa Kuntayhtymän selvityksessä on esitetty kyseiseen tarjouspyyntöön (ks. alaviite 12) viitaten, ettei siinä olisi ollut mainintaa meluvaikutusten arvioimisesta, nähtävästi pyrittäessä osoittamaan, että kysymys olisi ollut jatkosuunnittelusta eikä jo tehdyn suunnitelman arvioinnista. Väitteen virheellisyys ilmenee oikopäätä samasta tarjouspyynnöstä. Sen sivulla 4 on esitetty, että Vaihekaavassa käsiteltäisiin Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueita ja niihin liittyviä melualueita. Sivun 5 keskellä on esitetty, että erityistä huomiota kaavan vaikutusten arvioinnissa tulisi kiinnittää sosiaalisten vaikutusten arviointiin. Saman sivun lopussa on esitetty, että sosiaalisten vaikutusten selvittämisessä lähtökohta-aineistona toimisivat muun muassa kohdassa selostetut meluun liittyvät selvitykset. Mitään muita

32 <http://www.kho.fi/paatokset/22158.htm> (6.5.2011).

selvityksiä ei tarjouspyynnössä ole esitetty arviointityön lähtökohta-aineistoksi. On ilmeistä, että meluvaikutuksia tuli arvioida ja huomioon ottaa kaikissa muissakin tarjouspyynnön sivulla 6 esitetyissä tarkastelukohdissa. On lisäksi itsestään selvää, että raskailla aseilla suoritettavien amuntojen aiheuttamia kaikkein olennaisimpia arvioitavia vaikutuksia ovat meluvaikutukset, olivatpa ne sisällytetyt tarjouspyynnössä sosiaalisiin tai mihin tahansa muihin vaikutuksiin, tai pidettiin sellaisina vain päästöjä, jotka vaikutuksia aiheuttavat.

Samassa selvityksessä on tuotu esille Sito Oy:n huomattava koko ja on esitetty, että konsulttisopimusta allekirjoittaessaan olisi Sito Oy sitoutunut noudattamaan konsulttitoiminnan yleisiä sopimusehtoja, joiden on esitetty edellyttävän mm. sovittujen tehtävien objektiivista ja riippumatonta suorittamista, millä kaikella on nähtävästi pyritty perustelemaan kestäväntöntä väitettä, ettei Sito Oy:n jättämisen tarjouksen hylkäämiseen olisi ollut tarvetta eikä laissa säädettyä perustetta.

DI Kokkosen riippuvuuteen sai Yhdistys ensituntuman Sito Oy:n 23.4.2009 Vuokatissa järjestämässä Vaihekaavan vaikutusten arviointiin liittyneessä Vaihekaavan OAS:n mukaisessa kyläyhdistysten haastattelutilaisuudessa. Kokkonen jätti tilaisuudessa vastaamatta Yhdistyksen edustajan esittämään nimenomaiseen kysymykseen koskien Kokkosen asemaa ja riippumattomuutta arvioida arvostetun Akukon Oy:n tekemää Vuosangan ympäristömeluselvitystä. Yhdistys ei vielä tuolloin tiennyt Kokkosen olleen Akukon Oy:n palveluksessa, saati että olisi tiennyt Kokkosen olleen itse tekemässä arvioitavanaan ollutta selvitystä. Kysymystä tai mainintaa vastauksen antamatta jättämisestä ei ole esitetty tilaisuudesta laaditussa Sito Oy:n muistiossa³³, johon pikkuasiatkin on muuten kirjattu. Sito Oy:n projektipäällikkö Sakari Grönlund ei tuonut esille Kokkosen Vuosanka- eikä Akukon -taustaa esitellessään konsulttinsa haastatteluryhmälle eikä Kokkonenkaan viitannut siihen. Yhdistys pitää todennäköisenä, että niin edellä mainittujen tahojen kuin Kuntayhtymän asiassa harjoittamaan salailuun oli vaikuttamassa Vuosangan ympäristömeluselvityksen tulosten epäluotettavuuden aiempi esille tuominen Yhdistyksen toimesta muun muassa edempänä kohdassa D.1 viitatussa Vaasan hallinto-oikeuden asiassa 00891/08/5132.

33 http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/Kainuun_1_vaihekaava_ryhmahaastattelumui_siot.pdf (9.5.2011).

E) EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHELTÄ TOIVOTUT TOIMENPITEET

Yhdistys toivoo, että eduskunnan oikeusasiamies velvoittaisi:

- 1) Asianmukaiset kantelun kohteet antamaan Yhdistykselle tämän pyytämät asiakirjojen sisältötiedot ja muut tiedot sekä vastaamaan Yhdistyksen heille kirjallisesti esittämiin asianmukaisiin kysymyksiin viipymättä sekä korjaamaan menettelynsä kyseisiltä osin vastaisuudessa;
- 2) Maakuntahallituksen perustelemaan MH1-päätöksen HL 45 §:ssä säädetysti sekä kantelun kohteet 1, 3, 4 ja 5-15 huolehtimaan vastaisuudessa, että Maakuntahallituksen tekemät hallintopäätökset perustellaan HL 45 §:ssä säädetyllä tavalla;
- 3) Kantelun kohteet 1-2, 5 ja 16-17 huolehtimaan, että jokaisesta Vaihekaavan valmistelussa järjestettävästä viranomaisten välisestä kokouksesta laaditaan asianmukainen muistio tai pöytäkirja;
- 4) Kantelun kohteet 1-3 ja 5-15 antamaan Yhdistykselle selvityksen perusteista, joiden nojalla edempänä kohdassa D.4.2. esille tuotuja yleisötilaisuuksia ei pidetty tarpeellisina järjestää ennen MH1-päätöksen tekemistä;
- 5) Kuntayhtymän saattamaan Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän kokoonpanon tasa-arvolain mukaiseksi sekä huolehtimaan tasa-arvolain toteutumisesta toimielimiensä jäseniä vastaisuudessa nimitettäessä;
- 6) Kuntayhtymän julkistamaan Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän kokousmuistiot vastaisuudessa ilman kohtuutonta viivästystä ja korjaamaan menettelynsä kyseiseltä osin vastaisuudessa;
- 7) Kantelun kohteet 3 ja 5-15 antamaan Yhdistykselle selvityksen perusteista, joiden nojalla Maakuntahallitus, LSL 65.2 §:n mukainen suunnitelmaa hyväksymässä ollut viranomainen, ei pitänyt tarpeellisena MH1-päätöstä tehdessään, että LSL 65.1 §:ssä tarkoitettu arviointi oli tehty;
- 8) Kuntayhtymän ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin sen johdosta, että hallintojohtaja Yliniemi on edellä kohdassa D.6.1 esitetyllä tavalla ylittänyt toimivaltansa ja jättänyt noudattamatta HL 9.1 §:ssä tarkoitettua hyvän kielenkäytön vaatimusta, sekä huolehtimaan hallintojohtajan menettelyiden lainmukaisuudesta kyseisiltä osin vastaisuudessa;
- 9) hallintojohtaja Yliniemen korjaamaan edellisessä kohdassa viitatus menettelynsä vastaisuudessa; sekä
- 10) Kuntayhtymän ylipäänsä turvaamaan Vaihekaavan valmistelussa riittävät, aidot ja tehokkaat kansalaisvaikuttamismahdollisuudet soveltuviissa säännöksissä, erityisesti Århusin yleissopimuksessa, edellytetyllä tavalla.

Lisäksi Yhdistys toivoo, että oikeusasiamies

- 11) tutkisi menettelivätkö Kuntayhtymä, Suunnittelujohtaja ja maakuntajohtaja Jokelainen lainvastaisesti, kun eivät sulkeneet Sito Oy:n konsulttitarjousta kyseisen tarjouskilpailun ulkopuolelle ja menettelivätkö kaksi ensin mainittua lainvastaisesti, kun nämä hyväksyivät

ympäristöinsinööri Sääksjärven nimityksen Vaihekaavan vaikutusten arvioinnin työryhmään ja kun nämä ovat salanneet Vaihekaavan osallisilta DI Kokkosen ja Vuosangan ympäristömeluselvityksen yhteyden; sekä

12) ryhtyisi kaikkiin muihin kantelun johdosta mahdollisesti tarpeellisiksi katsomiinsa toimenpiteisiin.

Ylä-Vieksillä 6.6.2011

Kunnioittaen,

Ylä-Vieksin kyläyhdistys ry

Eeva Kyllönen
puheenjohtaja

Timo Niskanen
varapuheenjohtaja

Pekka Pääkkönen
hallituksen jäsen

LIITTEET

- Liite1 Maakuntahallituksen päätös, 9.11.2009 (MH1-päätös)
- Liite2 Yhdistyksen asiakirja- ja tietopyyntö Kuntayhtymälle, 3.5.2010
- Liite3 Kuntayhtymän vastaus Yhdistykselle, Dnro 402/10, Dnro 439/10, 25.5.2010
- Liite4 Yhdistyksen asiakirja- ja tietopyyntö Kuntayhtymälle, 24.5.2010
- Liite5 Yhdistyksen asiakirja- ja tietopyyntö PSSLE:lle, 21.1.2010
- Liite6 Yhdistyksen aloite Maakuntahallitukselle, 21.9.2010
- Liite7 Maakuntahallituksen päätös, 1.11.2010 (MH2-päätös)
- Liite8 PSSLE:n vastaus MG4268 Yhdistykselle, 9.2.2010
- Liite9 Yhdistyksen vastaus PSSLE:lle, 12.2.2010
- Liite10 Kuntayhtymän vastaus Yhdistykselle, Dnro 583/09, 18.6.2009
- Liite11 Kuntayhtymän selvitys OKV:lle, Dnro 48/10, 24.2.2010
- Liite12 Yhdistyksen tietopyyntö Kuntayhtymälle, 25.3.2010
- Liite13 Kuntayhtymän vastaus Yhdistykselle, Dnro 1057/08, 3.2.2009
- Liite14 Sito Oy:n tarjous Kuntayhtymälle, 11.12.2008
- Liite15 Yhdistyksen täydennys esitykseen Kainuun ELY:lle, 7.10.2009
- Liite16 Yhdistyksen vastaus OKV:lle, 16.4.2010